

Kõike saab teha ausamalt

Me soovime ühiskonda, mis on kõigi suhtes aus. Ausus tähendab õiglust ja seda, et kellegi koorem ei kasva poliitiliste otsuste tõttu mõõdutundetuks. Meie arvates on aus jagada vastutust võrdselt, nii et heaoluriigi alus püsib tugevana.

Me soovime Soomet, kus inimesed pääsevad järjekorrast kiiresti ravile. Me soovime tagada kogu Soomes kahenädalase ravigarantii ja minna üle päriselt toimivale perearsti-pereõe mudelile.

Meile on tähtis, et laste ja noorte õpitulemused hakkaksid paranema. Me soovime, et kool oleks turvaline ja hea keskkond lastele–noortele õppida ning õpetajatele õpetada. Meie eesmärk on vähendada klassikomplektide suurust, nii et õpetajal jääb iga õpilase jaoks rohkem aega.

Me ei taha jätta meditsiiniõdesid, õpetajaid, politseinikke, müüjaid, ettekandjaid ega paljusid teisi töötajaid igavesti miinimumpalgale. Me soovime, et tööelu arendataks ühiselt, kokkuleppeliselt ja edasiviivalt, mitte lõhkudes ja tülitsedes.

Poliitikas on kogu aeg küsimus väärtuste valimises. Parempoolne valitsus tüürib Soomet vales suunas. Seepärast tuleb omavalitsustes ja heaolupiirkondades teha otsuseid, mis parandaksid meie kõigi igapäevaelu.

Me soovime taastada inimeste usalduse, et aus ühiskond on võimalik ja mitte keegi ei pea kandma liigset koormat. Kõike saab teha ausamalt ja mis on aus, see on ka mõistlik. Selles on kevadiste kohalike valimiste küsimus.

Kiirendame ravile pääsemist

Meie hinnangul peab igaüks saama loota, et ta saab vajaduse korral ja võimalikult kiiresti abi, olenemata rahakoti paksusest.

Esmatasandi tervishoidu ja haiguste profülaktikasse tuleb senisest enam investeerida, et me suudaksime ennetada haiguse ägenemist ning vähendada vajadust kallite teenuste järele. Me peame kinni kahenädalasest ravilepääsust esmatasandi tervishoiu üle kogu Soome, v.a vältimatu abi. Hambaravis peab pääsema arstile kolme kuu jooksul.

Esmatasandi tervishoiu tuleb kasutusele võtta perearsti-pereõe mudel. See parandab teenust ja kliendirahulolu ning vähendab kulu.

Ka vaimse tervise probleemidega peab kiiresti ravile pääsema. Saadaval peavad olema vaimse tervise esmatasandi digiteenused ja igaühel peab olema neile lihtne juurde pääseda. Parandada tuleb vaimse tervise probleemide äratundmist muu ravi käigus.

Teenuse kättesaadavust tuleb parandada kõigis heaalupiirkondades, võttes kasutusele digiteenused, kaugvastuvõttud, mobiilsed teenused ja elektroonilise aja broneerimise. Nende kõrval tuleb tagada ka tavapärased visiidid ja telefoniteenindus.

Hakkame laste ja noorte õpitulemusi parandama

Igale lapsele tuleb tagada kodulähedases koolis kvaliteetne põhiharidus, õpitugi ja vajalikud õppematerjalid. Lasteaegades ja koolides peab töötama piisavalt turvalisi ning pädevaid täiskasvanuid. Kutsehariduses tuleb hoolitseda kontaktõppe määra eest.

Kaheaastane eelõpe parandab laste koolivalmidust ja aitab kindlustada kõigile lastele võrdsed õpivõimalused. Igal lapsel peab olema kooli alguseks piisav keeleoskus. Seepärast tuleb uuendada ja lisada soome või rootsi kui teise keele (S2) õpet.

Koolides tuleb tagada õpirahu, piirates telefonide häirivat kasutamist tundide ajal, tagades õpetajatele pedagoogilise vabaduse otsustada sobivate õpimeetodite üle ja hoides klassikomplektid küllalt väiksena. Meie eesmärk on kuni 20 õpilast klassis põhihariduse tasemel, eeskätt nooremas vanuseastmes.

Koolide ja muude õppeasutuste personalil peavad olema küllaldased võimalused, et häirimist ennetada ja sellesse senisest enam sekkuda.

Suurendada tuleb vanemate vastutust osaleda kooli ja kodu vahelises koostöös. Kooli-kodu koostöös tuleb vanemaid toetada.

Omavalitsustes ja heaalupiirkondades tuleb suhtuda tõsiselt laste ning noorte üha halvemasse enesetundes ja jaksamisse. Koolides tuleb kasutusele võtta head praktikad laste ja noorte heaolu toetamisel, muu hulgas päevarütmi reguleerimise näol. Hommiku- ja pärastlõunategevusi tuleb uuendada ja need tuleb muuta koolipäeva osaks.

Koolid peavad värbama püsivad asendajad. Kiusamist tuleb vähendada kooli- ja õppeasutuspõhiste tegevusmudelite abil kui ka laste- ja noorte tunde- ja suhtlusoskuste parandamise kaudu.

Arendada tuleb koolides ja õppeasutustes tehtavat noorsootööd ning parandada laste ja noorte teenuste kättesaadavust.

Kasvamist ja õppimist toetavad algharidus ning eelõpe peavad olema kõigile kättesaadavad. Kodulähedasse kooli tuleb koondada ka muid laste ja noorte teenuseid ning harrastusi. Kui toetame hobitegevust, ennetame tõrjutust ja vähendame üksindust.

Omavalitsused peavad tagama, et teise taseme haridus säilib päriselt tasuta, nii et igal noorel on võimalik sooritada teise taseme õpingud.

Perepoliitika juhtmõte peab olema ennetavad ja tasuta madala läve teenused. Organisatsioonidel on tähtis roll peredele pakutavate madala läve teenuste osutajate ja ekspertidena. Lastekaitstes tuleb üle minna ennetavale ja perekesksele tegevusele.

Laste ja noorte halb enesetunne võib väljenduda ka vägivallana. Sellesse sekkutakse kõige tõhusamalt mitme tegevusala koostöös, millesse kaasatakse ka lapsevanem.

Iga omavalitsus peab koostama alusharidusest teise kooliastmeni toetamise strateegia, milles on välja toodud, millist tuge ja millistest vahenditest antakse.

Tagame eakatele toimivad teenused

Eakatele tuleb tagada toimivate teenuste abil turvaline vanaduspõlv. Me peame hoolitsema, et eakatele oleksid saadaval nende vajadustele vastavad teenused või hoolduskoht, kui ta seda vajab. Investeerida tuleb eakate rehabilitatsiooni, kogukondlikku elamisse ning kodus pakutavatesse ja tegevusvõimet säilitavatesse teenustesse.

Meie arvates ei saa eakatehoolduse personalimääras järeleandmisi teha, ilma et hoolduse kvaliteet halveneks ja töötajate koormus kasvaks.

Kogu riigis tuleb ühtlustada omastehoolduse tingimused, saadaval peavad olema tugiteenused ja hoolt tuleb kanda omastehoolduse eest makstava toetuse määra eest. Eakate vanemate eest hoolitsevaid töötajaid tuleb senisest paremini toetada, et nad jaksaksid sel kurnaival eluetapil tööelus osaleda.

Kestlik majandus ja kasv võimaldavad pakkuda häid põhiteenuseid

Omavalitsuste tuleb keskenduda kasvu ja tööhõivet suurendavatele meetmetele, et tagada põhiteenuste saadavus. Heaalupiirkondade puudujääkide katmise kohustust tuleb laiendada, nii et heaalupiirkondadel oleks võimalik arendada oma tegevust ilma läbimõtlemata ja teenuseid ohustavate kärbeteta.

Me soovime tagada, et avalike maksude eest tehtavates investeeringutes ja hangetes järgitaks alati Soome õigust, tööseadusi ja kollektiivlepinguid. Nende abil turvatakse töötajate positsiooni, suurendatakse tööhõivet ja Soome ettevõtete konkurentsivõimet ning ennetatakse inimkaubandust.

Elujõulised omavalitsused

Omavalitsused peavad investeerima tööhõiveteenuste toimivusse ja uute, tõhusamate tegevusmudelite loomisse. Ka sisseostetud tööhõiveteenuste puhul tuleb investeerida teenuse tõhususse.

Tööhõive- ja ettevõtlusteenuseid tuleb pakkuda ühe pöördumise põhimõttel ja need peavad vastama piirkonna tööotsijate, ettevõtjate ning tööandjate vajadustele. Tööhõiveteenused peavad toetama nii kiiret tööleasumist kui ka inimese individuaalseid vajadusi. Meie eesmärk on, et igaüks saaks võimetekohaselt tööl käia.

Tööhõive- ja ettevõtlusteenused peavad toetama ettevõtteid tööleasumisega seotud küsimustes ja aitama neil tööle võtta ka neid, kes on tööturul nõrgemas seisundis. Alustavale ettevõtjale tuleb pakkuda mentorlust vähemalt kahel esimesel aastal.

Kohanemisel on tööleasumise juures keskne roll. Omavalitsused peavad arendama tööpõhise sisserände ja kohanemise teenuseid ning suurendama kohanemise algetapi teenuste mõju, samuti veenduma, et muud teenused toetaksid Soomes sisseseadmist ja kohanemist.

Omavalitsused peavad investeerima sisserännanute kiirsesse soome või rootsi keele õppesse, õpingute alustamisse ja tööleasumisse. Tööpõhise sisserände teenused tuleb koondada koostöös teiste ametkondadega ühte kohta. Tööleasumise takistuste, näiteks töö otsimisel ette tulnud tõrjumisse, tuleb otsustavalt sekkuda.

Omavalitsused peavad iseäranis toetama sisserännanud emade kohanemist, mis parandab nii perede heaolu kui ka laste võimalusi toime tulla ja ühiskonda sulanduda.

Omavalitsused peavad looma ettevõtlusele tugeva põhja ja tegema tihedat koostööd ettevõtete, õppeasutuste ning otsustajatega. Omavalitsustes tuleb tagada, et ka väikestel ettevõtetel on eeldused pakkumusmenetluses edu saavutada. Seda saab teha näiteks tingimuste mõistlikumaks kohandamise kaudu.

Omavalitsused peavad soodustama eeskätt roheinvesteeringuid. Elutähtis taristu, näiteks veemajandus tuleb hoida enda käes. Omavalitsus peab olema ringmajanduse eeskuju ja soodustama hangete abil säästvat arengut.

Tõhusad heaolupiirkonnad

Heaolupiirkonnad peavad tegutsema paremini, et tähtsad teenused oleksid tagatud, mitte neid ei likvideeritaks.

Heaolupiirkonnad peavad head praktikad senisest tõhusamalt kasutusele võtma. Haiguste diagnostikas ja automaatsetes sissekannetes haiguslukku tuleb senisest enam tehisaru abil kasutada. Raviprotsesse tuleb terviklikult uuendada ja parandada. Kontrollvisiite tuleb vähendada, kui neist ei ole märkimisväärset kasu.

Riiklikus tervishoius tuleb seada renditööjõu kasutamisele hinnalagi. Eramediitsiini liigsele koondumisele ja selle tagajärjel tõusvatesse hindadesse tuleb senisest tõhusamalt sekkuda. Riikliku ja erasektori konkurentsi reegleid tuleb karmistada.

Heaolupiirkondade uurimis-, arendus- ja innovatsioonitöö rahastust tuleb arendada ja seda tuleb suunata ka alusuuringutesse.

Reisikulude hüvitamine tuleb Kela asemel täielikult heaolupiirkondade kätte anda.

Panustame töötajate heaolusse, mis on teenuste alus

Hea juhtimine parandab töötajate jaksamist ja heaolu ning töökohtade ligitõmbavust. Me oleme võtnud kohuseks vähendada märgatavalt omavalitsuste ja heaolupiirkondade haiguspuhkuseid.

Töötajaid tuleb ergutada head tööd tegema ja tulemusi saavutama selliselt, et hea tulemus kajastuks ka töötaja sissetulekus. Töötajaid võib premeerida näiteks personalifondi kaudu.

Igas Soome omavalitsuses ja heaalupiirkonnas tuleb parandada töötajate võimalusi osaleda neid puudutavate asjade ettevalmistamisel ja nende üle otsustamisel, näiteks personaliosakonna kaudu.

Igale töötajale tuleb võimaldada vähemalt kolm täiendkoolituse päeva aastas.

Töötaja läbipõlemise või õnnetuse korral tuleb otsida aktiivselt viise, kuidas töötaja saaks edasi töötada. Töövõime probleemide korral tuleb võimaldada tööpraktikat, asendustööd ja aidata otsida sobivat tööd.

Oleme võtnud kohuseks edendada igas omavalitsuses ja heaalupiirkonnas tööheaolu toetavate töösuhte-hüvitiste ning mitmesuguste premeerimisviiside kasutamist.

Omavalitsused ega heaalupiirkonnad ei saa oma tööandjakohustusi sisse osta, vaid peavad tagama hea tööandjapoliitika ka hangetes ja oma ettevõtetes.

Hoolitsema hobitegevuse eest ja investeerime kultuuri

Omavalitsused peavad toetama argiliikumist ning hoolitsema kättesaadavate ja soodsate liikumisvõimaluste eest, samuti tagama, et ühingutel ja muudel liikumistegevuste pakkujatel on küllaldased eeldused tegevusi korraldada.

Väikese sissetulekuga perede laste hobitegevusi tuleb toetada, et igal lapsel oleks võimalik tegeleda regulaarselt vähemalt ühe harrastusega. Meie eesmärk on, et igal lapsel ja noorel on võimalik tegeleda koolipäeva kestel ühe tasuta hobiga.

Igaüks peab saama oma arvamust avaldada ja mõjutada oma elu ning elukeskkonda puudutavate otsuste tegemist.

Omavalitsused peavad hoolt kandma kultuuri elujõulisuse ja tegutsemisvõimaluste eest, olgugi et riigi valitsus kärbib tuntavalt kultuuri rahastust.

Igas omavalitsuses tuleb koostada konkreetseid tegevusi hõlmav üksinduse vähendamise meetmete kava.

Turvalised ja toimivad omavalitsused

Iga elurajoon, linnaosa ja eeslinn peab olema hea ning turvaline koht, kus elada. Omavalitsused peavad ennetama elurajoonide eristumist detailplaneeringute, transpordiühenduste ja teenuste abil ning investeerima mõistliku hinnaga elamuehitusse. Eeslinnu tuleb arendada, parandades neis pakutavaid teenuseid. Omavalitsused ei tohi ergutada koolide eristumist teeninduspiirkondade ega õpilaste valiku abil. Koole tuleb vajadust mööda toetada.

Meie arvates peab igal tööl käival inimesel olema võimalik elada mugavalt ka suures linnas. Linnad peavad investeerima mõistliku hinnaga elamuehitusse ja looma eluasemeinvesteeringute programme, kui valitsus vähendab riigi toetatud elamuehitust ja kärbib eluasemetoetusi. Omavalitsuse eluasemeteenuste juures tuleb arvestada sotsiaalmajanduslikult halvemas seisus olevate laste, noorte ja peredega.

Soomes tuleb seada eesmärgiks kodutuse likvideerimine 2030. aastaks.

Omavalitsused peavad investeerima tänavate korrashoidu, valgustusse ja turvalistesse transpordiviisidesse. Argielu turvalisust tuleb parandada lisaks linnaplaneerimise, eluasemepoliitika ja toimivate teenuste abil.

Omavalitsused peavad hoolitsema kõikehõlmavate ja mõistliku hinnaga ühistranspordiühenduste eest, mis toetavad ka omavalitsuste rolli kliima mõjutajana. Elurajoonid tuleb projekteerida selliselt, et teenused, harrastused ja töökohad asuksid ühistranspordi- ja kergliiklusteede ääres. Igas omavalitsuses tuleb koostada kliimakava.

Elektritõukerataste kasutamisest tingitud kahjudega tuleb tegeleda senisest rangemalt ja reguleerida nende kasutamist eelkõige linnakeskustes, näiteks tähistatud parkimiskohtade abil.

Vajadus kiirabi või tuletõrje järele ei küsi asukohta. Seepärast tuleb kõikjal Soomes hoolitseda pääste teenusetaseme ja tegevuseelduste eest.

Read the full election program of the SDP

